

Om veterinærvakta i kommunene Hustadvika, Averøy, Kristiansund, Gjemnes, Molde og Aukra

Samlet uttale fra veterinærer og lokale faglag

Disse har vært med i prosessen:

Tor Olav Hanset, Nesset Bondelag
Kjersti Ellingsgård, Molde Bondelag
Erlend Tistel, Molde Bondelag
Roger Håseth, Hustadvika Bondelag
Rune Skeide, Gossen Bondelag
Bjørn Erik Rånes, Averøy Bondelag
Konrad Kongshaug, leder i Møre og Romsdal Bondelag
Eli Sæther, fylkessekretær i Møre og Romsdal Bonde og Småbrukarlag
Olav Bjørn Nilssen, Gjemnes og Tingvoll Bonde og Småbrukarlag
Ivarna Bjørshol, Averøy Bonde og småbrukarlag
Bent Konrad Moen, Fræna Bonde og småbrukarlag
Renate Visnes, veterinær
Mathilde Solli Eide, veterinær
Dan Åge Øyen, veterinær
Einar Moe, veterinær
Steinar Laugsand, veterinær
Lasse Havnes, veterinær
Nils Arild Sæther, veterinær
Harald Solem, veterinær
Marianne Aas Halse, fylkesmannen i Møre og Romsdal
Arnar Lyche, organisasjonssjef i Møre og Romsdal Bondelag

I møte mellom faglagene, veterinærforeningen, fylkesmannen og Landbruksdirektoratet 25. august - om veterinærvakta i kommunene, Hustadvika, Averøy, Kristiansund, Gjemnes, Molde og Aukra, ble følgende bestemt:

- **Møre og Romsdal Bondelag tar ansvaret for å organisere videre prosess hvor landbruksnæringa og veterinærene arbeider fram et samlet innspill til langsiktig løsning for tilfredsstillende veterinærdekning i området.**

Noen saksopplysninger

Veterinærberedskap gjennom hele døgnet sju dager i uka i hele landet er en absolutt forutsetning for landbruk i hele landet. Slik det er i dag har kommunene ansvaret for å sikre at denne tjenesten blir levert, men spesielt i områder

- med stor etterspørsel etter veterinærtjenester mot andre dyr enn produksjonsdyr
- hvor det samtidig er få bønder (melkeprodusenter)
- og tidkrevende å reise på grunn av lange avstander og/eller ferger blir det stadig vanskeligere å få veterinærer til å delta i veterinærvakta.

Siden årtusenskiftet er antall gårdsbruk i drift i Møre og Romsdal tilnærmet halvert og om lag 2 av 3 melkeprodusenter har lagt ned drifta (det er melkeprodusentene som bestiller flest veterinæroppdrag). De gjenværende bøndene har måttet øke produksjonen for å greie seg økonomisk. For eksempel har gjennomsnittsliveransen fra melkeprodusentene økt fra 71 tonn melk per år til 221 tonn.

Kostnaden per veterinæroppdrag er økende. Det skyldes

- mer reising per oppdrag
- generell kostnadsutvikling i samfunnet

Bondens betalingsevne er redusert. Det skyldes

- redusert inntekt i forhold til andre grupper
- redusert verdi av produksjonsdyret

Denne utviklingen ser ut til å fortsette. Det vil medføre pulverisering av veterinærvaktilbudet hvis det ikke blir tatt noen grep.

Forslag til løsning fra Landbruksdirektoratet/fylkesmannen:

Et mulig tiltak kan være en forsøksordning hvor kommunene Averøy, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Aukra og Kristiansund står fritt til å samarbeide om vakt for å oppfylle plikten de har til å organisere en klinisk veterinær vakt utenom ordinær arbeidstid. Direktoratet presiserer at en slik forsøksordning ikke vil få konsekvenser for vakt- og administrasjonstilskuddet som involverte vakt-distrikt vil motta i 2021.

Forsøksordningen avgrenses til kalenderåret 2021 og det er et premiss at den skal evalueres ca. midtveis i året, for eksempel i form av et nytt møte med de involverte. Resultatet av evalueringen legges til grunn for vurdering av vakt-distriktstruktur fra 2022.

Diskusjon

Marianne Aas Halse fra fylkesmannen forklarte nærmere hva som ligger i forslaget:

- En kan se de fire vakt-distriktene i sammenheng, uten begrensninger som ligger i vakt-distrikt. En kan «se bort fra de indre grensene» med restriksjonene det gir.
- En beholder vakttilskudd for 4 vakt-distrikt.
- Det blir 4 veterinærer på vakt samtidig som kan samarbeide om å betjene hele området. Det er midler til å ha 4 veterinærer på vakt samtidig, og kommunene/veterinærene/næringa kan sammen organisere vakta slik de finner mest hensiktsmessig.

Noen kommentarer fra veterinærene:

- Deltagelse i vakta blir enda mindre attraktiv sett fra veterinærenes side.
- Vi samarbeider også i dag.
- Forslaget er for dårlig. Vi må se større på det og ta problemet på alvor.
- Det er ikke mangel på veterinærer, men det må bli mer attraktivt å delta i veterinærvakta.
- Økte kjøreavstander vil bli et problem.
- I Molde er det for få oppdrag på dagtid. Det er også for lite arbeid til å skaffe seg nødvendig kompetanse.
- Smådyrpraktiserende veterinærer må med i vakta.
- Delt veterinærutdanning er et hovedproblem.
- Ut fra at jeg ikke har tro på at departementet har noe bedre tilbud til oss for å styrke vakt-deltagelsen, kunne det vært interessant å se om dette forslaget vil føre til økt samarbeid.
- Ønske om å delta i vakt har gått kraftig ned de 10 siste årene. Mens antall stordyr-veterinærer går kraftig ned, har antallet veterinærer tilknyttet smådyr-klinikker økt kraftig. Bare i Kristiansund ansettes det i år 5 nye veterinærer. Ingen av disse ønsker delta i vakt. Årsaken er økt prioritering av fritid, for dårlig vaktbetaling, fagdeling i stordyr og smådyr på veterinærhøgskolen.
- Uten at smådyr-klinikkene i større grad deltar i vakt-ordningen, vil vaktberedskapen om ikke lenge kollapse. Det må etableres en betalt fadderordning overfor smådyrveterinærer, slik at disse ikke opplever begynnelsen av vakt-deltagelse som en uoverstigelig barriere.
- I stedet for «å drepe» lyst til å kjøre veterinær vakt bør direktoratet spekulere mer på hvorfor det er så liten interesse for å delta i vakta.
- Kostnaden til veterinærreiser reduseres dersom veterinær-områdene utformes slik at reiseavstandene kortes inn.

Noen kommentarer fra bøndene:

- Verden er i endringen og forutsetningene for veterinærvakta har endret seg. Det er nødvendig med en gjennomgang i hele landet.
- Hvorfor vil ikke veterinærene delta i veterinærvakta? En spørreundersøkelse for veterinærene kan være et viktig tiltak.
- Vi må legge til rette for mer dyrehelsekontroll hos bøndene. Produksjonen hos den enkelte bonde har økt og det blir stadig mindre tid til å følge opp enkelt dyr. Her er det markert for veterinærene.
- For meg som bonde er det avgjørende at veterinæren kan komme når det trengs. Hvem det er eller hvor vedkommende kommer fra har mindre betydning.

- For å gjøre det mer attraktivt å være med i vakta vil vi som bønder foretrekke veterinærene som er med i vaktordningen når vi på dagtid skal bestille veterinær.
- Med utgangspunkt i forslaget til Landbruksdirektoratet bør veterinærene komme med forslag til utprøving i prøveperioden – som har til hensikt å løse utfordringene.
- Så lenge veterinærene ikke er pålagt et medansvar for veterinærvakta, vil de minst attraktive områdene bli skadelidende. Veterinærene har ei lang offentlig påkostet utdanning og har fått en enerett til behandling av syke dyr. Veterinærvakta må derfor opp på landsplan og vi må få ei mer slitesterk ordning.
- Forslaget fra Landbruksdirektoratet gir oss ingen verktøy utover det vi allerede har.

Kommentar fra fylkesmannen:

- En må ta utgangspunkt i situasjonen her og nå. Bakgrunnen er en henvendelse fra veterinærene i Hustadvika om å flytte grensene for veterinærdistriktet slik at Hustadvika blir et nytt veterinærvaktområde. I tillegg har distriktet i ytre Molde utfordringer med å gjennomføre vaktordningen. Mer penger inn i veterinærvakta kommer ikke for å løse spørsmålet vi har på bordet nå, siden det ikke finnes frie midler å disponere. For å øke kontoen for tilskudd til veterinærvakt må det arbeides politisk på nasjonalt nivå. Her og nå er det snakk om å finne en måte å utnytte de ressursene en allerede har på best mulig måte.

Oppsummering

Ingen av veterinærene finner noe i forslaget som gjør deltagelse i veterinærvakta mer attraktivt. Heller tvert imot. Kjøreavstandene blir lengre, avklaring om hvilken veterinær som skal ta oppdraget blir mer krevende og direktekommunikasjonen mellom dyreeier og veterinær svekkes. Det er ikke mangel på veterinærer i området, men det er mangel på attraktivitet. Hvis det ikke blir tatt et skikkelig grep vil veterinærvaktordningen - før eller siden, stedvis bryte sammen.

Delt utdanning for veterinærer mellom smådyr og produksjonsdyr er et hovedproblem. Smådyrpraktiserende veterinærer må inn i veterinærvakta. Det burde innføres insemineringskurs på veterinærestudiet, slik det var tidligere, fordi dette er en av proppene for å få nyutdannede veterinærer ut i produksjonspraksis og vaktkjøring. Et alternativ kan være at aktuelle vaktkandidater uten godkjent kurs kan ta insemineringskurs uten å måtte finansiere dette selv. Å rekruttere nok vakt deltakere, slik at vaktbelastningen på hver enkelt ikke blir for stor, er helt avgjørende for at veterinærvakta skal fungere i framtiden.

Det vil alltid være et potensial i å forbedre samarbeidet mellom veterinærene, og for å forbedre samhandlingen mellom bønder og veterinærer, og dette er det vilje til å se på. Men dette vil ikke løse hovedproblemet. Det at deltagelse i veterinærvakta stadig har blitt mindre attraktivt, samt at kostnaden per veterinæroppdrag er økende samtidig som bondens betalingssevne stadig reduseres. Og med tanke på tilfredsstillende dyrevelferd er veterinærberedskap gjennom hele døgnet sju dager i uka - i hele landet - en absolutt forutsetning for landbruk i hele landet.

Konklusjon:

Landbruksdirektoratet har kommet med forslag til prøveordning for veterinærvakta i kommunene Averøy, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Aukra og Kristiansund. En kan se de fire vakt distriktene i sammenheng og «se bort fra de indre grensene» med restriksjonene det gir. Det blir 4 veterinærer på vakt samtidig som kan samarbeide om å betjene hele området og beholder vakttilskudd for 4 vakt distrikt. Forsøksordningen gjelder for kalenderåret 2021 og det er et vilkår at den skal evalueres ca. midtveis i året. Resultatet av evalueringen legges til grunn for vurdering av vakt distriktstruktur fra 2022.

Landbruksnæringa og veterinærene i området godtar ikke landbruksdirektoratets forslag til prøveordning for veterinærvakta. Tiltaket vil ikke forbedre situasjonen. Tvert imot vil det føre til mange praktiske utfordringer. Vi ser heller at distriktene beholdes som i dag. Samtidig må direktoratet ta signalene fra veterinærene på alvor og arbeide for å gjøre deltagelse i vakta mer attraktiv. Tilgangen på veterinærer til å dekke behovet i distriktene er så viktig for husdyrbruket, at spørsmålet må løftes opp på nasjonalt nivå.

Referent: Arnar Lyche